

Siiraa-Lakk.12

Description

Mallattoolee Nabiyyummaa Nabiyyiin (SAW) argan

Nabiyyiin (SAW) ergamuu yommuu hedanitti mallattooleen baayâ€™een isaaniif mulâ€™atanii jiru. Isaan keessaa: Malaykaan Jibriil goda Hiraa keessatti itti dhufuu dura, Nabiyyiin (SAW) abjuu dhugaa arguu turan. Wanti inni abjuu keessatti arge hundi jirenya dhugaa (real life) keessatti akkuma argetti ni uumama. Akkasumas, keessa isaatti jijiramni dhufuu jalqabe. Kophaa taâ€™uu fi ibaadan isa biratti garmalee jaallatamaa taâ€™e. Goda Hiraa keessatti kophaa bahuun ibaada gochaa ture. Godni Hiraa Kaaba dhiya Makkaatti kan argamuudha. Achi keessatti halkan baayâ€™eef ibaada godha. Yeroo garii halkan 10 yeroo garii immoo hanga jiâ€™a gahuutti. Ergasii gara mana ofiitti ni deebiâ€™a. Mana keessa yeroo muraasaaf turee galaa qopheefachuun gara godaatti deebiâ€™a.

Buâ€™iinsa Wahyii fi Daawâ€™aa (waamicha) Dhoksaa

Yeroo Jalqabaatiif Nabiyyi (SAW) irratti Wahyiin buâ€™uu

Jalqaba â€œwahyîâ€ jechuun beeksisa, odeefannoo fi ergaa Rabbiin Ergamtoota Isaa keessaa qalbii Ergamaa tokkootti darbuu ykn buusudha. Nabiyyiin (SAW) umrii isaa irraa wagga 40 gahee jira. Adda isaa goda Hiraa keessa kophaa taâ€™uun Rabbiin gabbaruu fi dachii, samii fi wantoota isaan keessa jiranitti xinxallaa ture.

Imaamu Al-Bukhaari fi Imaamu Muslim Aaâ€™ishaa (Radiyallahu anhaa) irraaakkana jechuun gabaasan:

â€œWahyiin gara Ergamaa Rabbiitti buâ€™uu kan jalqabe abjuu gaarii hirriba keessatti arguuni. Abjuu homaatu hin argu akka guyyaa adii dhugaa yoo taate malee. Ergasii kophatti bahuun isaaaf jaallatamaa taâ€™e. Goda Hiraatti kophaa bahuun gara maatii isaa deebiâ€™uun dura halkan baayâ€™eef achitti Rabbiin gabbaraa ture. Kanaaf galaa (siinqi) fudhataa ture. Ergasii gara Khadijaa deebiâ€™uun akkuma duraa siinqi fudhata. Hanga guyyaa tokko osoo inni goda Hiraa keessa jiru Haqni tasa isatti dhufuu [haala kanaan itti fufe]. Malaaykan dhufeeakkana jedheen, â€œIqraâ€™a (dubbisi)â€ Ergamaan Rabbii (SAW) ni jedhe, â€œAkkamitti akka dubbisin hin beekuâ€ Ergamaan Rabbii itti fufuun ni jedhe, â€œErgasii Malaaykan sirritti na qabuun hanga dhiphachuu gahuutti na ukkaamse. Ergasi gadi na fure.â€ Ammas Malaaykan ni jedhe, â€œDubbisi!â€ Anis, â€œAkkamitti akka dubbisin hin beeku .â€ jedheen. Ergasii Malaaykan yeroo lammataaf sirritti na qabuun hanga dhiphachuu gahuutti na ukkaamse. Ergasi gadi na fure, â€œDubbisi!â€ naan jedhe. Anis nan jedhe, â€œAkkamitti akka dubbisin hin beeku.â€ Ammas yeroo sadaffaaf sirritti na qabuun hanga dhiphachuu gahuutti na ukkaamse. Ergasi gadi na fureeakkana jedhe, â€œMaqaa Rabbii keeti Kan [waan hunda] uumen dubbisi. Ilma namaa dhiiga ititaa irraa uume. Dubbisi! Gooftaan kee arjaadha. Kan qalamaan [barreessu] barsiise. Nama waan inni hin beekne barsiise.â€ (Suuratu Al-Alaq 96:1-5)

San booda Ergamaan Rabbii Aayata armaan olii kana fudhachuun osoo qalbiin dhikkistuu fi hollatanuu gara haadha manaa isaanii Khadiijaa deebiâ€™an. Ergasii ni jedhan, â€œNa haguuga, na haguuga!â€ Hanga sodaan irraa deemu ni haguugan. Ergasii Ergamaan Rabbii (SAW) Khadijaan ni jedhe, â€œYaa Khadiijaa! Lubbuu tiyya irratti sodaadhe.â€ Wanta malaayka waliin taâ€™e ishitti hime. Khadijaanis ni jette, â€œDhoorgami! Rabbiin kakadhe! Rabbiin gonkumaa si hin salphisu. Ati dhugumatti, hariiro firummaa sufta (eegda), hiyyeessaa fi rakkataa gargaarta, keessumma kabajaa fi arjaan keessumeessita, warra balaan itti buâ€™e gargaarta.â€ Ergasi Khadijaan ilma abbeeraa ishii kan taâ€™e Waraqaa bin Nawfal bira Ergamaa Rabbii fidde. Waraqaa bin Nawfal Ergamaan Rabbii (SAW) ergamuun dura Kiristaana ture. Kitaaba Arabiffaa fi wanta Rabbiin fedhe Injiila Arabiffaan barreessaa ture. Jaarsa dulloomee fi iiji isaa tan badde ture. Khadijaan â€œYaa ilma abbeeraa kiyyaa! wanta ilmi obboleessa keeti jedhu dhagahi mee.â€ jetteen. Waraqaan ni jedhe, â€œYaa ilma obboleessa kiyyaa! Maal argite?â€ Ergamaan Rabbii (SAW) wanta arge isatti hime. Waraqaan ni jedhe, â€œKuni [Malaayka Jibriil] kan iccitii eegu Nabii Muusa irratti buâ€™etu srrattis buâ€™e. Maal qaba ani osoo dargageessa taâ€™ee jiraadhe! Osoo hanga ummanni kee biyyaa si baasanii lubbuun jiraadhe maal qabaa!â€ Ergamaan Rabbiis ni jedhan, â€œIsaan biyyaa na baasu?â€ Innis ni jedhe, â€œEeyyen! Namni fakkaataa wanta ati fidde fide namoonni diina isatti taâ€™u. Osoo hanga guyyaa sani lubbuun jiraadhe silaa deeggarsa cimaan si deeggaraa ture. â€ Garuu Waraqaan yeroo muraasan booda ni duâ€™e. Wahyiniis yeroo muraasaf Nabiyyii irratti buâ€™uu dhiise.â€ [Sahih al-Bukhari 3](#), [Sahih Muslim 160](#)

Hadiisa kanarratti xinxalluu barnoota baayâ€™ee jirenyaa Nabiyyiitiin (SAW) wal-qabatan keessaa cuunfachuu dandeena. Isaan keessa barnoota baayâ€™ee barbaachisoo taâ€™aan eerun ni dandaâ€™ama:

Abjuu Gaarii

Jibriil Nabiyyiitti dhufuu dura wahyiin karaa abjuutiin Nabiyyitti buâ€™uun isa qopheessu fi tasgabeeessuufi. Osoo duraan homaa hin argin takkamaan Malaykaan Jibriil kan itti dhufu taâ€™ee, silaa garmalee sodaachuu fi nayuun wanta Jibriil jedhu qabachuu hin dandaâ€™uu ture. Kanaafi, isa leenjisuu fi barsiisuuf jalqaba irratti wahyiin abjuun itti dhufe. Akkuma hadiisa sahiih taâ€™e keessatti dhufe: â€œ **Abjuun gaariin kutaa nabiyummaa afurtami jaha irraa kutaa tokko.**â€ [Sahih Al-Bukhaari 6989](#)

Akkuma hayyoonni jedhan, â€œeyeroon abjuu gaarii arguu jiâ€™a jahaaf ture.â€ Wanti hubatamu qabu Qurâ€™aana irraa homtu abjuun nabiyiitti hin buune. Qurâ€™aanni hundi osoo dammaqee jiruu irratti buâ€™e. Wahyin abjuun irratti buâ€™aa ture wanta Qurâ€™aananaa laa taâ€™eedha.

Abjuun gaariin jirenyaa addunyaa tana keessatti gammachiisa namni arguudha. Abjuu gaarii arguun wanta jirenyaa keessatti nama gammachiisudha. Kanaafi, Nabiyyiin (SAW) akkana jedhan: â€œYaa namoota! Gammachiisa nabiyummaa irraa homtu hin hafne, abjuu gaarii Muslimni arguu yookiin isaaf namni biraa arguu yoo taâ€™e malee.â€ [Sunan Ibn Maajah 3899](#)

Yommuu Haqni Goda Hiraa keessatti itti dhufu

Yommuu Malaaykan Jibriil goda hiraa keessaatti itti dhufuu dubbisi jedhuun Nabiyyiin (SAW) ni jedhan: â€œAni akkamitti akka dubbisan hin beeku.â€ Yeroo sadif erga ofitti qabee booda gadi furuun, wanta Rabbii oltaâ€™aa irra fide akkana jechuun dubbise:

أَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝ خَلَقَ الْإِنْسَنَ مِنْ عَلَقٍ ۝ أَقْرَأْ وَرَبُّكَ
كَرَمٌ ۝ الَّذِي عَلِمَ بِالْقَلْمَنْ ۝ عَلِمَ الْإِنْسَنَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝

â€œMaqaa Rabbii keeti Kan [waan hunda] uumen dubbisi. Ilma namaa dhiiga ititaa irraa uume. Dubbisi! Gooftaan kee arjaadha. Kan qalamaan [barreessu] barsiise. Nama waan inni hin beekne barsiise.â€ (Suuratu Al-Alaq 96:1-5)

Aayaanni kabajamoon tunniin Qurâ€™aana irraa aayaata jalqabaa buufamaniidha. Kana keessa, uumama namaa dhiiga itita irraa jalqabuu beeksisa. Dhugumatti, arja Rabbii keessaa tokko wanta namni hin beekne isa barsiisudha. Beekumsaan isa kabajee olkaase. Beekumsi wanta nabii Aadam (aleyh salaam) Malaykoota irraa ittiin adda baafameedha. Beekumsi yeroo garii sammuu keessatti taâ€™a, yeroo garii arraba irratti taâ€™a, yeroo garii immoo qubbiinin barreessun taâ€™a. Kanaafu, qalamaan barsiisuun sadarkaalee sadii barbaachisa: sammuun jiraachu, jechi jiraachu, ergasii barreessun jiraachudha. Aayata kanaan Nabiyummaan Muhammad (SAW) ni jalqabame. Dhugumatti kuni taatee guddaadha.

Wantoota baayâ€™ee aayata armaan olii irraa ni baranna. Isaan keessaa muraasni:

1-Namni beekumsaan kabajama, sadarkaan isaa ol fuudhama. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ إِيمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ

â€œdsin keessaa warra amananii fi warra beekumsi kennameef Rabbiin sadarkaa baayâ€™ee isaan olkaasa. Rabbiin waan isin hojjattan keessa Beekaadha.â€ Suuratu Al-Mujaadala 58:11

2-Maddi beekumsa dhugaa nama fayyadu Rabbiin irraa taâ€™uuâ€“ namni qajeelcha Rabbiin irraa dhufee kanarrraa yoo dabee fi irraa fottoqee, wanti beekumsa jedhe barbaadu isarratti balaa guddaa itti taâ€™a. Badiinsa isaatiif sababa taâ€™a. Namni Qurâ€™aana of duubatti dhiisun madda beekumsaa biraai barbaadu, jirenyaa keessatti qajeelcha fi ifa barbaadu hin argatu.

3â€“Aayah tana keessa beekumsi Islaamaa barreefamaan akka eeggamu akeekaâ€“ osoo barreefamni jiraachu baate silaa beekumsi Islaamaa nu hin gahu ture. Kanaafu, barreefamni beekumsa Islaamaa galmeessuun dhaloota irraa dhalootatti dabarsa. Qurâ€™aanni qalamaan katabamuu fi sammuu namootaa keessatti qabatamuun waan eeggameef bakka nabiiyyii taâ€™uun namoota hundaaf gammachiisa fi akeekachiisaa taâ€™a. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

حَمْ ① تَنْزِيلٌ مِّنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ② كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ وَقُرْءَانًا عَرَبِيًّا

وَمِنْ يَعْلَمُونَ ③ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضْ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ④

â€œHaa Miim. [Qurâ€™aanni kuni] [Rabbii] Rahmaan, Rahiim taâ€™e irraa kan buufameedha. Kitaaba keeyattoonni isaa ibsaman, Qurâ€™aana Arabiffaa namoota beekaniif [ibsameedha]. Gammachiisaa fi akekachiisaa kan taâ€™eedha. Garuu baayâ€™een isaanii irraa garagalani jiru. Kanaafu isaan hin dhagahan.â€ Suuratu Fussilat 41:1-4

Qurâ€™aanni Rabbii Rahmaan taâ€™e rahmanni Isaa waan hundaa haguuge irraa kan buufameedha. Rahmata Isaa irraa inni guddaan kitaaba kana buusudha. Kitaaba kanaan beekumsi, qajeelchi, ifti, fayyaan, rahmanni fi kheeyrin baayâ€™een ni argama[1] Qananiin hunda caaluu karaa gammachu addunyaa fi Aakhiratti nama geessu beekudha. Ergasii kitaaba kana ni faarse. â€œ**Kitaaba keeyattoonni isaa ibsamanâ€** Asitti kitaaba yommuu jedhu Lawhal Mahfuuz keessatti barreefamuu isaatii fi waraqaa ykn meeshaa barreefamaa irrattis katabamu isaa agarsiisa. Akka lugaatti kitaaba jechuun wanta barreefame (maktuub) jechuudha[2]. Kanaafu, Qurâ€™aanni kuni barreefamaan jijiram, hirâ€™inna ykn itti dabalu irraa kan eeggamuudha. â€œ**keeyattoonni isaa ibsamanâ€** haraamaa fi halaala, hojii gaarii fi badaa, mindaa fi adabbi addaan baasun kan ibsamaniidha[3].

â€œ**Qurâ€™aana Arabiffaaâ€** echoonni isaa lugaa Arabiffaa ifa taâ€™eeni. Hiikni isaa kan ibsameedha, jechoonni isas rakko kan hin qabne ifa kan taâ€™aniidha. â€œ**namoota beekaniif [ibsameedha]**â€ kana jechuun namoota beekumsa irratti fedhii qabanii fi hubataniif kitaabni kuni ibsamee jira. â€œ**Gammachiisaa fi akekachiisaa kan taâ€™eedha.**â€ Gammachiisaa jechuun wanta nama gammachiisu kan namatti beeksiisu. Akekachiisan immoo dhuma nama hin gammachiisne kan akka sharrii dhufaa jiru ykn badii hojjatanifi adabbi kan beeksiisudha. Qurâ€™aanni keeyattoota namoota amananii fi Rabbiin sodaataniif mindaan guddaan akka jiru ibsan waan of keessaa qabuuf, Rabbiin â€œ**Gammachiisaâ€** jechuun isa ibse. Ammas, keeyattoota kaafiroota fi badii isaanii keessatti warra daangaa darban adabbi cimaan akekachiisan waan of keessaa qabuuf Rabbiin subhaanahu â€œ**akeekachiisaaâ€** jechuun isa ibse. Akkasumas, Qurâ€™aanni Rabbiin irraa kan buâ€™ee fi dubbii Isa waan taâ€™eef dhugumaan gammachiisaa fi akekachiisa dha[4].

4-Argannoowwan saayinsawaa yeroo ammaa argaman beekumsa Rabbiin namoota barsiise akka taâ€™e hubachuu- wantoonni haqaa yeroo dur hin beekkamne yeroo amma argamuu fi beekkamuun wanta Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa namoota barsiisedha. Namni yeroo durii xiyyaara, konkolaataa, satalaayiti fi kkf akkamitti akka hojjatan hin beeku ture. Garuu yeroo amma wantoota kanniin akkamitti akka hojjatan Rabbiin isaan barsiise jira. Kanaafi, ni jedha: â€œ**Dubbisi! Gooftaan kee arjaadha.**â€ Arjummaa fi tola Isaatiin nama qalamaan barsiise, waan inni hin beeknes barsiise. Kanaafu, namni wanta duraan wallaale yoo beeke of tuuluu hin qabu. Kan kana isa barsiise Rabbiin akka taâ€™e beekun galata Isaaf galchuu qaba.

Wantoota baayâ€™ee hadiisa kanarrraa baranna. Garuu yeroo fi bakki waan nutti gabaabbatuuf waa sadii kaasun kutaa kana haa xumurru:

1ffaa- Buâ€™aa niitin jabduu fi qaruuten jirenyaa dhiiraa keessatti qabdu- Yommuu nabiyyiin (SAW) sodaan guuttamee na huguuga na haguuga jedhu, Khadiijaan garmalee jajjabeessite. â€œRabbiin kakadhe! Rabbiin gonkumaa si hin salphisu. Ati dhugumatti, hariiro firummaa sufta (eegda), hiyyeessaa fi rakkataa gargaarta, keessumma kabajaa fi arjaan keessumeessita, warra balaan itti buâ€™e gargaarta.â€• Jetteen. Dhugumatti, dubartii akkanatti nama jajjabeessituu fi sodaaf gadda namaaf hirâ€™istu argachuun qananii guddaadha.

2ffaaâ€“ Jecha Khaadijaa armaan olii keessatti, Rabbiin nama firummaa sufu, hiyyeessaa fi rakkataa gargaaru, keessummaa arjaan fi kabajaan keessummeessu fi amaloota gaggaarii biroo qabu hin salphisu. Kuni seera Isaati. Khadijaan seera kana yommuu hubattu, jechoota kanaan nabiyyiin (SAW) jajjabeessite. **3ffaa-** Nabiyummaan shaakalaa fi carraaqquin wanta argamuu osoo hin taâ€™in, murtii Rabbiitiin wanta taâ€™uuudha. Rabbiitu nama fedhe filate nabiyyii godha malee namni fedhii ofiitiin nabiyyii taâ€™uu hin dandaâ€™u. Hadiisa armaan olii keessatti yommuu nabiyyiin wanta taâ€™e Waraqatti himu, Waraqaan ni jedhe, â€• Kuni [Malaayka Jibriil] kan iccitii eegu, Nabii Muusa irratti buâ€™etu sirrattis buâ€™e.â€•

Kitaabban wabii:

- [1] [Tafsiiru Saâ€™dii fuula 876](#)
- [2] [Tafsiiru Qurâ€™aanil Kariim](#) suuratu Fussilata-Ibn Useymiin, fuula 18-19
- [3] [Tafsiiru al-Qurxubii 18/388](#)
- [4] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburiâ€“ 12/462-463, Abdurahmaan Habanka [As-Siiratu Nabawiyyatiâ€“](#) fuula 70-80, Alii Muhammad Sallaabi, [Noble Life of The Prophet](#) [English] 1/124-â€!

Date Created

September 10, 2019

Author

admin